

De sekse specifieke aspecten van de bejegening van meisjes in een justitiële jeugdinstelling volgens groepsleiders.

Onderzoek naar bejegening van delinquente meisjes op het gebied van vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek.

Roos Spoeltman

De sekse specifieke aspecten van de bejegening van meisjes in een justitiële jeugdinrichting volgens groepsleiders.

Onderzoek naar bejegening van delinquente meisjes op het gebied van vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek.

Dienst Justitiële Inrichtingen
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Universiteit Utrecht

Naam: Roos Spoeltman
Studentennummer: 3466094
Universiteit Utrecht – Faculteit Sociale Wetenschappen
Master: Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (MOV)
Begeleider UU: Dr. Chris Baerveldt
Datum: 20-06-2014

Beste lezer,

Voor u ligt mijn masterthesis gericht op sekse specifieke bejegening van meisjes binnen een justitiële jeugdinstelling. Na een lange zoektocht naar dit onderwerp, de vele literatuur die ik ondertussen over delinquente meisjes heb gelezen, een aantal momenten met mijn handen in het haar en gesprekken met mijn scriptiebegeleider is het me gelukt om een eindproduct te produceren waar ik zelf volledig achter sta.

Graag maak ik van deze gelegenheid gebruik om een aantal mensen te bedanken die deze scriptie mede mogelijk hebben gemaakt. Mijn dank is groot voor alle respondenten van De Heuvelrug die bereid waren een uur vrij te maken in hun agenda's. De interviews waren zeer nuttig en het was verassend om te zien dat medewerkers zich er vaak niet eens van bewust waren over dergelijke kennis te beschikken.

Grote dank gaat ook uit naar mijn begeleidster binnen De Heuvelrug, Marjolijn Hordijk. Haar wijze woorden, handige tips en feedback, die zij in eigen woorden 'met de botte bijl' heeft gegeven, hebben me elke keer weer geholpen verder te kunnen wanneer ik het spoor bijster was. Bovendien bedank ik graag, Chris Baerveldt, mijn begeleider vanuit de Universiteit Utrecht, voor de prettige begeleiding. Zijn passie voor tabellen, vuistregels en structuur hebben er voor gezorgd dat mijn hersenspansels niet alle kanten opvlogen. Als laatste nog een woord van dank aan mijn ouders, die er niet alleen tijdens deze scriptie maar gedurende mijn gehele studietijd altijd voor mij zijn geweest.

Dan rest mij nog één ding en dat is u veel leesplezier te wensen!

Utrecht, 20 juni 2014

Roos Spoeltman

Abstract

Purpose of research: This study explores the way residential care workers cope with the trusting relationship, physical contact and group dynamics of delinquent girls in a juvenile detention center. *Methods:* To get a clear view on gender specific aspects in their work, ten residential care workers have been interviewed. On top of that, a focus group is held to make a retrospective comparison between sources. *Conclusion:* In line with previous research, gender specific risk factors in working with delinquent girls can require multiple coping mechanisms. In comparison to delinquent boys, girls have more needs for physical contact and dynamic friendships. Besides this, it is easier for care workers creating a trusting relationship with girls than with boys. This study shows that coping with each of these three topics is influenced by a workers' gender. Male care workers mention more difficulties different aspects of the work, than female care workers do. Overall, this study contains a review of multiple recommendations which can be used to systematically evaluate the social worker's coping strategies with delinquent girls.

Keywords: juvenile detention center, delinquent girls, residential care workers, trusting relationship, physical contact, group dynamics

Inleiding

Het aantal geregistreerde minderjarige verdachten is tussen 2005 en 2012 in Nederland met bijna 53 procent gedaald (Kalidien & De Heer-De Lange, 2013). In 2005 stonden er van iedere 1.000 jongeren van twaalf tot achttien jaar 82 geregistreerd als verdachte van een misdrijf. Terwijl dit in 2011 nog maar 40 jongeren waren (Kalidien & De Heer-De Lange, 2013). Echter, deze daling is vooral onder minderjarige jongens geconstateerd. Volgens Wong, Blom en Van der Laan (2012) blijft de criminaliteit onder meisjes stijgen. Dit is ook terug te zien in de politiecijfers. In 2012 was van alle geregistreerde minderjarige verdachten één op de vijf een meisje, terwijl dit in 2005 nog één op de zes was (Kalidien & De Heer-De Lange, 2013). Het aantal arrestaties en celstraffen voor criminele vrouwen en meisjes is de laatste jaren niet alleen toegenomen in Nederland, maar onder andere ook in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië (Feld, 2009; Garcia & Lane, 2013; Slotboom, Wong, Swier & Van der Broek, 2011; Steffensmeier, Schwartz, Zhong & Ackerman, 2005; Wong, 2012).

De opvang van de criminele meisjes die een celstraf opgelegd krijgen, wordt gedaan in een justitiële jeugdinrichting (JJI). In 2014 is JJI De Heuvelrug de enige inrichting in Nederland die zowel jongens als meisjes behandelt binnen een strafrechtelijk kader. Het is een 24-uurs zorginrichting voor jongens en meisjes tussen de 12 en 24 jaar met (ernstige) gedragsproblemen en delinquent gedrag. De strafrechtelijke verblijftitels zijn preventieve hechtenis, jeugd detentie, PIJ- maatregel (Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen), zelfmelders en arrestanten (Brochure voor ouders, 2013). Op dit moment beschikt De Heuvelrug over 54 plaatsen voor jongeren, waaronder 36 plaatsen voor jongens en 18 plaatsen voor meisjes. Er zijn vier groepen beschikbaar voor jongens; twee kortverblijfgroepen (korter dan drie maanden) en twee langverblijfgroepen (langer dan drie maanden). De meisjes kunnen terecht in één kortverblijfgroep en één langverblijfgroep (Jaarplan '14, 2013).

Ondanks dat De Heuvelrug de enige JJI is die meisjes behandelt, is als gevolg van bezuinigingen in het Masterplan Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) besloten dat deze inrichting per 1 januari 2017 gaat sluiten. De dalende criminaliteit onder jongeren zorgt er mede voor dat er geminderd kan worden in capaciteit van JJI's (Teeven, 2013). De opvang van delinquente meisjes zal uiteindelijk door een andere inrichting overgenomen moeten worden. Uiterlijk eind 2015 zal de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid Fred Teeven (2013) duidelijk maken welke locatie de landelijke bestemming meisjes, na de sluiting van De Heuvelrug, wordt.

Op het moment van schrijven is het nog onduidelijk welke inrichting de opvang van strafrechtelijk geplaatste meisjes gaat overnemen. Echter, kan wel gesteld worden dat deze

inrichting hier weinig tot geen ervaring mee zal hebben. Hoewel wetenschappelijk onderzoek aangeeft dat er weinig verschil tussen delinquente jongens en meisjes is (Slotboom et al., 2011), zijn er wel specifieke kenmerken waar bij begeleiding van meisjes meer aandacht aan besteed moet worden (Lenssen, Doreleijers, Van Dijk & Hartman, 2000). Aangeboden behandelingen zijn bijvoorbeeld vaak ontworpen met het oog op de mannelijke delinquent en hierdoor kunnen de behoeften van delinquente meisjes en vrouwen in het gedrang komen (Chesney-Lind & Sheldon, 2004; Slotboom, Hoeve, Ezinga & Van der Helm, 2012).

Om de zorg voor delinquente meisjes optimaal te houden wordt het binnen De Heuvelrug van belang geacht dat de expertise die zij door de jaren heen hebben opgebouwd goed overgedragen wordt. Om dit te faciliteren zal met behulp van dit onderzoek de nu nog impliciete kennis van de medewerkers op het gebied van bejegening, begeleiding en behandeling van strafrechtelijk geplaatste meisjes omgezet worden naar expliciete kennis. Impliciete kennis wil zeggen dat deze zo vanzelfsprekend is voor de medewerkers dat zij zich niet meer bewust zijn dat zij over deze kennis beschikken (Polanyi, 1967, beschreven in Fuchs, 2001). Zulke kennis is moeilijk deelbaar met anderen en daardoor lastig om verder te ontwikkelen, te controleren en over te dragen (Leenheer, Vrieze, Van kuijk & Kwakman, 2003). Binnen dit onderzoek zal aan de hand van wetenschappelijke literatuur en semigestructureerde interviews een deel van de kennis van de medewerkers van De Heuvelrug geëxpliciteerd worden.

Om een deel van de kennis te expliciteren zal ingegaan worden op de werkzaamheden van groepsleiders. Hierbij wordt onderzocht of er een sekse specifieke bejegening bij meisjes is ten opzichte van jongens. Onder andere aan de hand van kenmerken en risicofactoren van delinquente meisjes wordt getracht antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag: *‘Wat is volgens groepsleiders specifiek aan de bejegening van meisjes ten opzichte van jongens in een justitiële jeugdinstelling op het gebied van vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek?’*.

Literatuur

De onderzoeksvraag gaat over de bejegening van groepsleiders bij delinquente meisjes. Voor goed begrip van de keuze voor de discipline ‘groepsleiders’ zal een beschrijving van de werkzaamheden van deze medewerkers binnen een JJI gegeven worden. Vervolgens worden kenmerken en risicofactoren beschreven van de meisjes waar groepsleiders mee te maken krijgen, omdat dit de bejegening van een groepsleider kan beïnvloeden. Wanneer dit beeld duidelijk is, wordt aan de hand van wetenschappelijke literatuur aangegeven waarom er een

specifieke bejegening van meisjes ten opzichte van jongens verwacht wordt op de gebieden vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek.

Werken in een justitiële jeugdinrichting

Door uitleg te geven over het werken in een JJI wordt duidelijk gemaakt waarom dit onderzoek is gericht op de kennis van groepsleiders. Medewerkers binnen een JJI werken met jongeren tussen de 12 en 24 jaar die een delict hebben gepleegd, of hier van verdacht worden. Tijdens het verblijf in een residentiële inrichting worden voor deze jongeren verschillende doelen nagestreefd. Hierbij maakt het Sociaal Cultureel Planbureau onderscheid tussen verzorging en opvoeding, behandeling of kamertraining (Boendermaker, Van Rooijen, Berg & Bartelink, 2013). Bij verzorging en opvoeding gaat het er om jongeren kwalitatief goede verzorging en opvoeding te bieden, op een zodanige manier dat een gezonde ontwikkeling mogelijk is (Boendermaker et al., 2013). Voor de jongeren in een JJI wordt, anders dan thuis, de verzorging en opvoeding door groepsleiders in leefgroepen gegeven. Dit betekent dat groepsleiders naast verzorgen en opvoeden ook moeten kunnen omgaan met groepsdynamische aspecten van het werken met jongeren die in een groep samenleven, wat volgens Boendermaker en anderen (2013) bijzondere eisen stelt aan deze professionals.

De dagelijkse begeleiding van de jongeren binnen een JJI ligt dus in handen van zogenoemde groepsleiding. Binnen een team van groepsleiding zijn er groepsleiders met een MBO opleiding en (Senior) Pedagogisch medewerkers met een HBO opleiding (Hanrath, 2013)¹. Echter, blijkt dat bijna 35 procent van de groepsleiders in Nederland geen relevante beroepsopleiding heeft doorlopen (Swart, 2009, beschreven in Hanrath, 2013).

Relevante opleiding of niet, groepsleiders hebben een intensieve taak binnen de residentiële zorg. Harder, Knorth en Zandbergen (2006) karakteriseren goede groepsleiders binnen de residentiële zorg als ‘interactionele duizendpoten’, omdat zij veel taken tegelijkertijd moeten uitvoeren; zoals regels stellen, individuele jongeren ondersteunen, werken met de groep jongeren, zorgen voor een goed leefklimaat, samenwerken met andere professionals en aandacht besteden aan het gezin. Deze discipline medewerkers is dus continu bezig met de manier waarop zij de jongeren en omgeving moeten bejegenen. Hierdoor zal het expliciteren van de kennis van groepsleiders naar verwachting veel aandachtspunten van de sekse specifieke bejegening van meisjes in een JJI naar voren brengen.

¹ In de rest van dit onderzoek zal gesproken worden over groepsleider. Hiermee wordt zowel groepsleider als pedagogisch medewerker bedoeld.

Kenmerken meisjescriminaliteit

Om te verduidelijken met wat voor type meisjes een groepsleider in een JJI werkt, wordt eerst beschreven wat de aard van de criminaliteit van deze doelgroep is. Uit onderzoek van Wong, Blom en Van der Laan (2012) blijkt dat meisjes voornamelijk vermogensdelicten plegen, met name winkeldiefstal. Ook politiecijfers tonen dat het percentage meisjes en vrouwen dat is aangehouden wegens een vermogensdelict verhoudingsgewijs groter is dan het percentage dat is aangehouden wegens een geweldsdelict (Wong et al., 2012). Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt verder dat meisjes minder ernstige geweldsdelicten plegen dan jongens (Feld, 2009; Wong et al., 2012). Echter, blijkt uit onderzoek van Snyder en Sickmund (2006) dat wanneer vrouwen wel ernstigere vormen van geweld tonen, zoals moord, minderjarige vrouwen vaker betrokken zijn bij familiemoorden dan minderjarige mannen.

Naast het gegeven dat meisjes over het algemeen meer vermogensdelicten en minder ernstige geweldsdelicten plegen, valt er nog iets op aan de populatie binnen een JJI. Hoe verder men de strafketen ingaat, hoe lager het percentage meisjes van Nederlandse afkomst wordt: 75% bij zelf gerapporteerde delinquentie, 50% bij verdachte meisjes en 25% bij meisjes met een vrijheidsstraf (Wong et al., 2012). Waarbij meisjes afkomstig van de Nederlandse Antillen of Aruba, Marokko en Suriname verhoudingsgewijs vaker voor komen in de politiecijfers (Wong et al., 2012). Hieruit kan geconcludeerd worden dat de vrouwelijke populatie binnen een justitiële jeugdinstelling, waarbij jongeren een vrijheidsstraf krijgen, voornamelijk uit meisjes met een niet-Nederlandse achtergrond bestaat.

Risicofactoren voor delinquentie van meisjes

Vervolgens worden om te verduidelijken waarom meisjes in de criminaliteit belanden de sekse specifieke risicofactoren voor delinquentie beschreven. Wetenschappelijk onderzoek toont hierbij aan dat de meeste risicofactoren die een belangrijke rol spelen voor delinquent gedrag van zowel jongens als meisjes hetzelfde zijn (Asscher, Deković & Eichelsheim, 2012; Slotboom et al., 2011; Zahn, Agnew, Fishbein, Miller, Winn, Dakoff, Kruttschnitt, ... & Chesney-Lind, 2010). Factoren als drugs en alcoholmisbruik, deviante vrienden, lage intelligentie, problemen in het gezin, op school en in de vrije tijdsbesteding zijn bij beide geslachten een risico voor delinquent gedrag (Hollin & Palmer, 2006). Echter, uit onderzoek van Hipwell en Loeber (2006) blijkt een aantal andere factoren voornamelijk van invloed op delinquentie bij meisjes en in mindere mate bij jongens. Deze factoren liggen vooral in het individuele en gezinsdomein.

Ten eerste laten delinquente meisjes volgens Hipwell en Loeber (2006), ondanks een lagere prevalentie van antisociaal gedrag, zwaardere problematiek zien dan delinquente jongens. Volgens hen komt bij meisjes in een residentiële inrichting, vaker dan bij jongens, co-morbiditeit van psychopathologie voor. Deze meisjes vertonen naast antisociaal gedrag ook internaliserende problematiek, zoals angst, depressie, borderline, suïcidale neigingen en posttraumatische stresstoornis (PTSS). Veel van deze psychische problemen komen voort uit een traumatische gebeurtenis (Drapalski, Youman, Stueweg & Tangney, 2009; Salina, Lesondak, Razzano & Weilbaecher, 2007; Teplin, Abram, McClelland, Dulcan & Mericle, 2002).

Dat meisjes voornamelijk veel problematiek vertonen dat gelinkt is aan een traumatische ervaring, is te verklaren vanuit het gegeven dat meisjes gevoeliger zijn voor gedragsproblemen als reactie op een traumatische ervaring dan jongens (Hennessey, Ford, Mahoney, Ko & Siegfried, 2004; Lewis, 2006; Ryder, 2006). Onder een steekproef van jonge gedetineerden bleek dat meer jongens (93,2%) dan meisjes (84%) aangaven een traumatische gebeurtenis meegemaakt te hebben, echter meer vrouwen voldeden aan de criteria voor PTSS (Abram, Teplin, Charles, Longworth, McClelland & Dulcan, 2004). Hieruit blijkt dat meisjes anders reageren op traumatische gebeurtenissen dan jongens (Zahn et al., 2010). Zowel delinquente meisjes als jongens hebben vaak een traumatische gebeurtenis meegemaakt. Echter, is bij meisjes vaker sprake van kindermishandeling, met name seksueel misbruik, dan bij jongens (Hipwell & Loeber, 2006).

Naast co-morbiditeit van psychopathologie en de daaraan gekoppelde gevoeligheid bij traumatische ervaringen is vroege lichamelijke rijping een grotere risicofactor voor delinquentie van meisjes dan jongens (Haynie, 2003). De gemiddelde piek van meisjescriminaliteit ligt rond het 15^e levensjaar (Wong et al., 2012). Echter, meisjes die al vroeg fysieke kenmerken hebben die behoren tot de puberteit kunnen signalen uitzenden dat ze al meer volwassen zijn en worden volgens Haynie (2003) mogelijk ook zo behandeld door hun omgeving. Hierdoor hebben zij meer ruimte om te experimenteren met problematisch gedrag als roken, drinken, spijbelen en het omgaan met oudere jongens en meisjes. Welke bovendien risicofactoren zijn voor uiteindelijk delinquent gedrag (Haynie, 2003). Ook zijn delinquente meisjes vaak op jonge leeftijd seksueel actief, wat in combinatie met impulsief gedrag de kans op zwangerschap vergroot (Green, 1999, beschreven in Haynie, 2003).

Vervolgens vormen factoren binnen het gezinsdomein ook een groter risico voor meisjes dan voor jongens. Uit onderzoek van Schwalbe, Fraser, Day en Colley (2006) is gebleken dat bij meisjes die delinquent gedrag vertonen vaker sprake is van ophoping van

risico's in de thuissituatie, waaronder gezinsconflicten en dan met name tussen moeder en dochter, verslaving van ouders, negeren door ouders, uithuisplaatsingen, antisociaal gedrag van gezinsleden en mishandeling. Deze ophoping aan factoren zorgt vaak voor een slechte gehechtheidsrelatie tussen ouders en een meisje binnen een residentiële setting (Zegers, 2007).

Kortom; de risicofactoren co-morbiditeit van psychopathologie, traumatische gebeurtenissen, vroege lichamelijke rijping en ophoping van gezinsproblemen zijn specifieke risicofactoren voor delinquentie van meisjes. Deze sekse specifieke risicofactoren kunnen er toe leiden dat een specifieke bejegening van meisjes ten opzichte van jongens nodig is. Zo stelt Griffin (2002) bijvoorbeeld dat traditionele methoden voor het behoud van orde en gezag met het gebruik van een fysieke confronterende aanpak, isolatie en beperkingen bij meisjes die met PTSS zijn gediagnosticeerd juist averechts werken. Wanneer deze meisjes het gevoel hebben dat ze de controle verliezen kan dit resulteren in pogingen tot zelfmoord of zelfverminking (Griffin, 2002). Veel van de karakteristieken van een gevangenis, zoals afzondering, ongevoeligheid van personeel en gebrek aan privacy, kunnen negatieve gevoelens oproepen bij delinquente meisjes (Hennessey et al., 2004). De kenmerken van en risicofactoren voor meisjescriminaliteit zorgen voor de verwachting dat vanuit groepsleiders een verschuiving van aandachtspunten nodig is bij de bejegening van meisjes ten opzichte van jongens op de gebieden vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek.

Bejegening op het gebied van vertrouwensband opbouwen

Onder andere door de sekse specifieke risicofactoren voor delinquente meisjes wordt, ten opzichte van jongens, een specifieke bejegening verwacht bij het opbouwen van een vertrouwensband met delinquente meisjes. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat resultaten van behandeling van meisjes positiever zijn wanneer een vertrouwensband wordt opgebouwd tussen het delinquente meisje en een groepsleider (Ryder, 2006; Toch, 2008; Van der Helm, Tazelaar, Van Dijk & Klapwijk, 2012). Hierbij stellen Griffin (2002) en Ryder (2006) dat meisjes in een justitiële jeugdinstelling die een traumatische ervaring hebben meegemaakt, behoefte hebben zich fysiek en psychologisch veilig te voelen zodat zij traumatische ervaringen kunnen delen.

Een vertrouwensband is volgens Sonderman en Van der Helm (2012, beschreven in Van der Helm et al., 2012) te faciliteren wanneer groepsleiders een pedagogisch leefklimaat neerzetten. Bij een dergelijk leefklimaat is er, binnen de grenzen van de instelling, een zekere mate van gelijkheid tussen jongeren en groepsleiders en gedrag op gebied van

verantwoordelijkheid nemen en wederzijds respect. Bovendien stelt Rogers (1992, beschreven in Matthews & Hubbard, 2008) voorop dat groepsleiders oprecht dienen te zijn. Hiermee wordt bedoeld dat ze consistent zijn tussen hetgene wat wordt gezegd en hetgene wat wordt gedaan. Al met al speelt de pedagogische houding van de groepsleider naar de meisjes een grote rol (Sonderman & Van der Helm, 2012, beschreven in Van der Helm et al., 2012). Door verschillende risicofactoren en een andere pedagogische houding van en naar delinquente meisjes en jongens, wordt hier een verschil verwacht in het opbouwen van een vertrouwensband met meisjes ten opzichte van jongens.

Het opbouwen van een vertrouwensband met een delinquent meisje is dus volgens verschillende onderzoeken belangrijk voor een positieve uitkomst van haar behandeling. Echter, is dit naar verwachting lastig omdat investeren in een vertrouwensband tijd kost en meisjes vaak korter dan jongens in een JJI verblijven. Dit komt doordat meisjes vaak minder zware en kortere straffen opgelegd krijgen dan jongens (Nagell & Johnson, 1994, beschreven in Aarten & Van der Laan, 2012). Uit onderzoek van Frankling en Fearn (2008) blijkt dat rechters bij meisjes eerder optreden als beschermers door haar in straf te ontzien. Dit geldt echter niet bij meisjes die tot een etnische minderheid behoren (Young, 1986, beschreven in Franklin & Fearn, 2008) of als problematisch worden gezien doordat ze uit een lage sociaaleconomische klasse komen, werkloos of ongeschoold zijn (Kruttschnitt, 1980, beschreven in Franklin & Fearn, 2008). Deze meisjes krijgen doorgaans wel een zware straf opgelegd, waardoor deze doelgroep eerder en langer in een JJI terecht komt.

Naast de korte verblijfsduur van meisjes in een JJI, wordt het opbouwen van een vertrouwensband bemoeilijkt doordat meisjes binnen een residentiële setting, door gezinsproblemen, vaak een onveilige gehechtheidsrelatie met hun ouders hebben (Zegers, 2007). Uit onderzoek van Zegers (2007) blijkt dat het therapeutische proces, waar onder andere een vertrouwensband met groepsleider toe behoort, wordt voorspeld door vroegere ervaringen met gehechtheid. Van kleins af aan zijn delinquente meisjes gewend dat hun behoefte aan warmte, steun en verzorging niet beantwoord wordt (Ryder, 2006). Volgens Ryder (2006) kan hierdoor een emotionele band voor hen voelen als een bron van pijn; iets waar ze naar verlangd hebben, maar nooit hebben gekregen. Het gebrek aan een goede thuissituatie en veilige gehechtheidsrelatie met ouders kan er voor zorgen dat meisjes hier, als een vorm van zelfverdediging, agressief op reageren wat het proces van een vertrouwensband opbouwen lastiger maakt (Ryder, 2006).

Delinquente meisjes kunnen aan de hand van de problematiek die zij hebben op een andere manier reageren op groepsleiders dan jongens. Ook spelen karakteristieken van de

groepsleider hierbij een rol, zoals het geslacht. Volgens Laible en Carlo (2004) zijn kinderen namelijk geneigd om zich meer te identificeren met de ouder van hetzelfde geslacht. Bovendien is aan de hand van wetenschappelijke literatuur te verwachten dat een mannelijke groepsleider als plaatsvervangende opvoeder een delinquent meisje anders bejegt dan een vrouwelijke groepsleider. Er blijken namelijk verschillen in de manier van opvoeden te zijn tussen vaders en moeders (Kroneman, Hoeve & Van der Laan, 2012; Mckinney & Renk, 2008). De roltheorie van Mckinney en Renk (2008) stelt bijvoorbeeld dat vrouwen meer gesocialiseerd zijn om zorg en warmte te geven aan hun kinderen, terwijl mannen zich meer bezighouden met het aanleren van discipline. Kroneman en anderen (2012) geven bovendien aan dat vaders praktischer zijn ingesteld dan moeders en dat zij meer instrumentele dan emotionele zorg bieden. Hierdoor blijft het, ondanks dat vaders volgens Adams, Kuebli, Boyle en Fivush (1995, beschreven in Fivush, 2007) naar verhouding meer met dochters over emoties praten dan met zonen, naar verwachting lastiger voor mannelijke groepsleiders om een emotionele vertrouwensband op te bouwen met meisjes dan voor vrouwelijke groepsleiders.

Bejegening op het gebied van fysiek contact

Een vertrouwensband tussen groepsleiders en delinquente meisjes lijkt dus belangrijk voor de behandeling van meisjes. Een dergelijke band heeft bovendien invloed op de mate waarin een meisje iemand toe laat in haar persoonlijke ruimte (Hall, 1966, beschreven in Novelli, Drury & Reicher, 2010). Een vertrouwensband heeft hierdoor ook invloed op de mate van fysiek contact tussen een groepsleider en een meisje doordat dergelijk contact een inbreuk kan zijn op iemands persoonlijke ruimte. Het begrip ‘persoonlijke ruimte’ wordt door Sommer (1969, beschreven in Novelli et al., 2012) als volgende gedefinieerd: ‘een ruimte met onzichtbare grenzen rondom het lichaam van een persoon, waar indringers niet in mogen komen.’. Theoretisch onderzoek van Novelli en anderen (2012) heeft aangetoond dat de mate waarin iemand een ander toe laat in zijn of haar persoonlijke ruimte, naast een vertrouwensband, te maken heeft met cultuur, afkomst, leeftijd, geslacht en gender specifieke rollen. Hierbij laten personen die tot dezelfde groepering behoren elkaar dichter bij komen, dan wanneer men tot een andere groepering behoort (Novelli et al., 2012). Aan de hand van deze criteria kan verwacht worden dat een delinquent meisje eerder een vrouwelijke groepsleider toe zal laten in haar persoonlijke ruimte dan een mannelijke groepsleider, aangezien de vrouwelijke groepsleider tot hetzelfde geslacht behoort.

Vervolgens is het aan de hand van deze criteria naar verwachting voor vrouwelijke groepsleiders makkelijker om meisjes toe te laten in hun persoonlijke ruimte dan voor mannelijke groepsleiders. Bovendien kan fysiek contact tussen mannelijke groepsleiders en delinquente meisjes lastig zijn doordat er mogelijk negatieve consequenties aan vast zitten. Zo toont onderzoek op een middelbare school aan dat mannelijke leraren meer uitdaging zien in het werken met meisjes, doordat zij constant op hun hoede moeten zijn voor verkeerde interpretatie van hun aandacht en motivatie (Rayle, 2005). Ook binnen residentiële instellingen geven mannelijke medewerkers aan dat zij vaak de dupe zijn van misplaatste woede van meisjes, welke kan resulteren in beschuldigingen van misbruik (Okamoto, 2004). Mannelijke groepsleiders zijn naar verwachting dus constant bewust van hun eigen gedragingen en hoe de intenties hierachter overkomen op de delinquente meisjes.

Bejegening op het gebied van groepsdynamiek

Naast verzorgen en opvoeden krijgen groepsleiders binnen een JJI te maken met groepsdynamische aspecten van een leefgroep (Boendermaker et al., 2013). Binnen dit onderzoek wordt, aan de hand van de definitie van Forsyth (2012), onder groepsdynamiek de interacties, processen en veranderingen binnen en tussen groepen verstaan. Hierbij wordt een sekse specifieke bejegening verwacht bij meisjes doordat meisjes een andere groepsdynamiek hebben dan jongens. Vriendschappen tussen jonge meisjes zijn veelal instabiel, fragiel en vluchtig waardoor de interacties tussen groepen en de posities die meisjes hebben in hun groep snel kunnen veranderen (Besag, 2006). Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat meisjes, meer dan jongens, de vriendschappen binnen hun groep als niet stabiel ervaren (Harris, 1995; Simmons, 2002; Wiseman, 2002, beschreven in Besag, 2006). Volgens Owens, Schutte en Slee (2000, beschreven in Besag, 2006) is het voor vriendschappen tussen meisjes het benoemen van een 'beste vriendin' karakteristiek. Echter, door de instabiliteit van deze vriendschappen, kan het gebeuren dat de voormalige 'beste vriendin' van een meisje haar uit de groep isoleert, uitscheld, roddels over haar verspreid en haar zo het leven zuur kan maken.

Deze tactieken die de 'beste vriendin' gebruikt worden door Hess en Hagen (2006) tactieken van indirecte agressie genoemd. Waar jongens meestal agressie vertonen in de vorm van een directe fysieke of verbale aanval als slaan of schreeuwen, gebruiken meisjes minder openlijke vormen van agressie (Hess & Hagen, 2006). Uit onderzoek van Besag (2006) blijkt dat agressiviteit bij meisjes voornamelijk voortkomt uit verveling, wraakgevoelens, het behalen of bevestigen van een plek in de groep, aandacht krijgen, het creëren van opwinding en/of het vermijden van slachtofferschap.

Door de vluchtige vriendschappen en indirecte agressie tussen meisjes wordt verwacht dat er een andere bejegening naar meisjes dan naar jongens is. In het kwalitatief onderzoek van De Boer en Metz (2012) is gesproken met medewerkers die ervaring hebben met het werken met meisjes. Hieruit blijkt dat groepsdynamiek van meisjes ook anders wordt ervaren door medewerkers dan de groepsdynamiek van jongens. Medewerkers geven aan dat ze specifiek bij meisjes alert moeten blijven op de ‘stille oorlog’ die tussen meisjes kan plaatsvinden. Hierbij gaat het om machtsvormende processen die bij meisjes vaak onder tafel plaats vinden en in tegenstelling tot jongens niet worden uitgesproken en ook moeilijk te benoemen zijn (De Boer & Metz, 2012). Bovendien zorgt de schommeling van vriendschappen voor constante spanningen en is hierbij herhaaldelijk optreden van volwassenen nodig om de ruzies en conflicten op te lossen (Bergal, 2006). Het kan dus verwacht worden dat de groepsleiders hier, specifiek bij meisjes, extra aandacht voor moeten hebben.

Op basis van de wetenschappelijke literatuur is aangetoond dat er sekse specifieke risicofactoren zijn voor delinquentie van meisjes (Hipwell & Loeber, 2006). Deze risicofactoren zorgen er voor dat meisjes een andere bejegening nodig hebben dan jongens (Griffin, 2002; Hennesey et al., 2004). Hierbij worden verwachtingen opgesteld voor een sekse specifieke bejegening bij delinquente meisjes op de gebieden vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek. Aan de hand van de topics wordt onderzocht wat volgens groepsleiders sekse specifiek is aan de bejegening van delinquente meisjes. Bovendien komt in de literatuur naar voren dat er een verschil verwacht kan worden tussen mannelijke en vrouwelijke groepsleiders op de gebieden vertrouwensband (Kroneman et al., 2012) en fysiek contact (Novelli et al., 2012). Hierdoor zal de rol van het geslacht van de groepsleider ook meegenomen worden in dit onderzoek.

Methoden

Design

Voor dit onderzoek is aan de hand van twee soorten bronnen onderzocht wat volgens groepsleiders specifiek is voor hun bejegening naar delinquente meisjes ten opzichte van delinquente jongens. Ten eerste zijn semigestructureerde interviews afgenomen bij tien groepsleiders die in JJI De Heuvelrug werkzaam zijn, waarna gebruik is gemaakt van informatie uit een focusgroep waar verschillende disciplines binnen De Heuvelrug bij betrokken waren.

Selectieprocedure

In overleg met de beleidsmedewerker van De Heuvelrug is overlegd welke groepsleiders, aan de hand van werkervaring, geschikt waren voor benadering. Er zijn tien medewerkers via een introducerende mail benaderd. Alle medewerkers die benaderd zijn stemden in met een interview, waarbij na persoonlijke benadering een afspraak is gemaakt voor een interview.

De deelnemers van de focusgroep zijn samengesteld in overleg met de pedagogisch directeur en beleidsmedewerker van De Heuvelrug. Hierbij stemden de meesten in om bij de bijeenkomsten aanwezig te zijn, echter door de drukke agenda's van de deelnemers had de focusgroep vaak een wisselende samenstelling.

Deelnemers en selectiecriteria

Voor het onderzoek zijn tien medewerkers van De Heuvelrug tussen de 28 tot 60 jaar geïnterviewd. Hierbij is gesproken met vijf mannelijke medewerkers en vijf vrouwelijke medewerkers. Om geselecteerd te worden voor het onderzoek moesten de medewerkers werken of hebben gewerkt als groepsleider op zowel een meisjesgroep als jongensgroep. De functies die de medewerkers op het moment van het interview bekleedden waren: acht groepsleiders, waarvan vier op een jongensgroep en drie op een meisjesgroep, en twee AID beveiligingsmedewerkers. Drie van de medewerkers hebben binnen een gesloten setting alleen met meisjes gewerkt die onder toezicht gesteld (OTS) zijn, in plaats van strafrechtelijk geplaatst.

Daarnaast is gebruik gemaakt van informatie uit een focusgroep van verschillende medewerkers binnen De Heuvelrug, waaronder de pedagogisch directeur, de unitmanager behandeling, afdelingshoofd, gedragswetenschapper, methodiekcoach, medewerker vorming en training, justitieel verpleegkundige, gedragswetenschapper onderwijs en vijf groepsleiders met ervaring op een meisjesgroep.

Dataverzameling

Er zijn semigestructureerde interviews afgenomen bij tien medewerkers over specifieke bejegening naar meisjes. De interviews duurden ongeveer 60 minuten per interview en hebben plaatsgevonden in een aparte ruimte in het onbeveiligde gedeelte van de inrichting. De topics van de interviews waren: *riscofactoren voor delinquente meisjes en bejegening op het gebied van vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek*. Als laatste is gevraagd of de groepsleider nog aanvullingen had op deze topics. Alle interviews zijn anoniem verwerkt en negen zijn met toestemming van de geïnterviewde opgenomen met de voice recorder. De

opnames zijn na de uitwerking direct gewist en niet gedeeld met anderen. Bij één interview zijn uitgebreide notulen gemaakt, omdat de respondent niet instemde met opname. Om de anonimiteit te waarborgen zijn geen namen genoemd. De data is uitgetypt en daarna gecodeerd aan de hand van labels (Baarda, De Goede & Teunissen, 2005). Vervolgens zijn de resultaten van de interviews geïnterpreteerd en vergeleken met de literatuur.

Bovendien is er informatie gehaald uit de verslaglegging van de focusgroep. Deze groep was samengesteld voor een project dat binnen De Heuvelrug loopt om de zorg voor meisjes binnen De Heuvelrug in kaart te krijgen. Omdat een van de onderwerpen die deze groep besproken heeft bejegening is geweest, is deze informatie ook gebruikt bij de analyse van de resultaten.

Validiteit en betrouwbaarheid

De validiteit van het onderzoek is gewaarborgd doordat de interviews met de respondenten individueel en afzonderlijk zijn afgenomen. Hierdoor hebben respondenten open kunnen praten over hun ervaringen binnen het werken met meisjes. Uit de antwoorden van de respondenten kan worden opgemerkt dat zij zich veilig voelden om veel informatie te delen. Bovendien is hierbij, om validiteit van het onderzoek te vergroten, nagegaan of de antwoorden van de respondenten goed begrepen zijn door gebruik te maken van parafraseren en samenvatten binnen het interview. Na ieder topic werd een controlerende vraag gesteld, die de groepsleider kon bevestigen of aanvullen. Hierdoor is alle informatie die door de respondenten is gegeven goed geïnterpreteerd. Doordat de interviews zijn opgenomen en de data is nageluiserd, is er geen onjuiste informatie verwerkt. Dit vergroot de validiteit van het onderzoek.

Daarnaast was er, om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten, sprake van datatriangulatie. Hierbij werden verschillende dataverzamelmethode ingezet om de data te verkrijgen (Baarda et al., 2005). De grootste tegenstrijdigheid tussen verschillende bronnen is dat de medewerkers die alleen met OTS meisjes gewerkt hebben voornamelijk loverboys als problematiek noemden, terwijl dit door groepsleiders van strafrechtelijk geplaatste meisjes en de focusgroep niet genoemd werd. Door deze verschillen zijn de data vanuit interviews met groepsleiders die alleen met OTS meisjes gewerkt hebben, enkel op het gebied van risicofactoren, als minder betrouwbaar beoordeeld. Echter, doordat de focusgroep uit verschillende disciplines medewerkers bestond kon de informatie verkregen van groepsleiders ook door andere medewerkers geverifieerd worden en is daardoor geprobeerd de betrouwbaarheid van het onderzoek gewaarborgd te houden.

Resultaten

Beschrijving onderzoeksgroep

Voor het onderzoek zijn tien groepsleiders tussen de 28 tot 60 jaar geïnterviewd die werken in de justitiële jeugdinstelling De Heuvelrug. Deze groepsleiders werken of hebben gewerkt met meisjes binnen een gesloten setting. Daarnaast is informatie verkregen vanuit een focusgroep, bestaande uit verschillende functies binnen De Heuvelrug. De resultaten verkregen uit deze informatiebronnen zijn geordend naar aanleiding van de topics van de interviews:

risicofactoren voor delinquente meisjes en bejegening op het gebied van vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek. In Tabel 1 staan de voornaamste resultaten. Hierbij wordt een vergelijking gemaakt tussen de gevonden wetenschappelijke literatuur en de verkregen informatie uit de dataverzameling van interviews en de focusgroep. Deze resultaten zullen per topic besproken worden.

Risicofactoren voor delinquentie van meisjes

Zowel uit de literatuur als uit interviews en de focusgroep blijkt dat risicofactoren voor delinquentie van meisjes en jongens veelal overeen komen. Evenals Hollin en Palmer (2006) noemen medewerkers van De Heuvelrug drugs en alcoholmisbruik, deviante vrienden, lage intelligentie en problemen in het gezin, op school en in de vrijetijdsbesteding als risicofactoren voor delinquentie bij beide geslachten. Uit de literatuur zijn vervolgens vier factoren naar voren gekomen die als risicofactor meer invloed hebben op delinquentie bij meisjes dan bij jongens. Deze zijn in Tabel 1 als subcategorie aangegeven.

De eerste subcategorie is psychopathologie. Volgens Hipwell en Loeber (2006) hebben delinquente meisjes meer co-morbiditeit van antisociaal gedrag en internaliserende problematiek dan delinquente jongens. Zij geven hierbij aan dat depressie en angststoornis veel bij delinquente meisjes voor komen. Echter, wordt deze problematiek bij meisjes binnen De Heuvelrug maar in geringe mate geconstateerd. Wel wordt andere problematiek, evenredig met de literatuur, als specifiek voor meisjes genoemd. De verschillende problematiek die hierbij het meest naar voren komen uit de interviews zijn borderline, suïcidale neigingen, zelfverminking (Hipwell & Loeber, 2006) en hechtingsproblematiek (Zegers, 2009).

Aanvullend op de literatuur geven groepsleiders aan dat meisjes vaker dan jongens een licht verstandelijke beperking (LVB) hebben. Echter, doordat meisjes doorgaans verbaal erg sterk zijn en zo hun competenties overschreeuwen, kan een beperking minder opvallen. Hierdoor geven groepsleiders aan dat er een valkuil ontstaat waarbij men te veel van een dergelijk meisje verwacht waardoor zij uiteindelijk overvraagd wordt.

TABEL 1: Resultaten over sekse specifieke bejegening van meisjes in een JJI.

In deze tabel wordt weergegeven wat de grootste overeenkomsten en verschillen zijn tussen de gevonden literatuur en de verworven dataverzameling.

Categorie	Subcategorie	Resultaten volgens literatuur	Resultaten volgens dataverzameling (interviews + focusgroep)		
			Overeenkomst met de literatuur	Versillend van literatuur	Specifiek bij meisjes (aanvullend op literatuur)
Risicofactoren delinquentie meisjes	Psycho-pathologie.	Co-morbiditeit van antisociaal gedrag en angst, depressie, borderline, suicidale neigingen en PTSS.	Borderline, hechtingsstoornissen, suicidale neigingen en zelfverminking	Geen angst en depressie.	Meer licht verstandelijke beperking (LVB) dan bij jongens. Hierdoor uitkijken voor overvragen.
	Traumatische ervaring.	Gevoeliger voor traumatische ervaringen. Vaker sprake van (seksueel) misbruik.	Literatuur en data komen overeen.	-	Groepsleiders denken eerder aan seksueel misbruik bij meisjes.
	Vroege lichamelijke rijping. Gezinsproblemen.	Lijken volwassener, vergrote kans op problematisch gedrag en zwangerschap. Ophoping problemen in de thuissituatie.	Literatuur en data komen overeen. Literatuur en data komen overeen.	- -	Weten het verschil tussen genegenheid, intimiteit en seks niet. Naïef hier in. Meisjes gevoeliger voor problemen in het gezin. Moeder-dochterband erg belangrijk. Vaders zijn vaak uit beeld.
Bejegening vertrouwensband	Vertrouwensband.	Vertrouwensband ten positieve van behandeling en veiligheid.	Werkrelatie ten positieve behandeling en veiligheid.	Niet de term vertrouwensband, maar werkrelatie.	Door risicofactoren en voorgaand traject geen vertrouwen op te bouwen.
	Opbouwen band/relatie.	Gelijkheid, respect, oprecht en verantwoordelijk zijn.	Respect, oprecht en verantwoordelijk zijn.	Geen gelijkheid tussen meisje en grl.	Makkelijker doordat meisjes open staan voor gesprek. Meisjes zijn nieuwsgierig.
	Korte verblijfsduur.	Meisjes verblijven minder lang in een JJI, lichtere straffen.	Literatuur en data komen overeen.	-	Rekening houden met cultuur van het meisje: Roma en Nederlandse-Antillen.
	Onveilige hechting. Geslacht grl.	Emotionele band als bron van pijn: agressieve reactie. Vrl. emotionele zorg versus mnl. instrumentele zorg.	Meisjes vaak onveilig gehecht. Vrouwelijke bieden emotionele zorg aan.	Geen agressie; maar extra openheid en geen grenzen. Mannen bieden ook emotionele zorg aan.	Aandachtvragen. Schijn ophouden en slinks gedrag. Mannelijke groepsleiders als vader of opa figuur.
Bejegening fysiek contact	Persoonlijke ruimte.	Iemand die tot dezelfde groep behoort wordt eerder toegelaten in persoonlijke ruimte.	Geslacht en leeftijd spelen een rol bij de mate van fysiek contact.	Meisjes zoeken ook contact met mnl. grl., maar op een andere manier.	Vragen om meer fysiek contact dan jongens. In de vorm van knuffelen of stoeien.
	Geslacht grl.	Mnl. grl. is bewust van gedragingen en intenties ten opzichte van meisjes.	Literatuur en data komen overeen.	-	Fysiek contact in combinatie met verliefdheid. Seksueel overschrijdend gedrag. Werkervaring doet leren.
Bejegening groepsdynamiek	Vriendschappen.	Instabiel, fragiel en vluchtig: veranderlijk.	Literatuur en data komen overeen.	-	Functionele vriendschappen. Gezelligheid op de groep. Verliefdheid en adequate uitingvormen zijn belangrijke thema's.
	Agressie.	Vooraf veel indirecte agressie. 'Stille oorlog' tussen meisjes.	Literatuur en data komen overeen.	-	Spanningen op de groep duren erg lang.
	Geslacht grl.	-	-	-	Mnl. grl. meer moeite met de intriges binnen de groep dan vrl. grl.

Note: vrl. = vrouwelijke, mnl. = mannelijke, grl. = groepsleider

Vervolgens komt uit verschillende wetenschappelijke literatuur naar voren dat meisjes gevoeliger zijn voor gedragsproblematiek als reactie op traumatische ervaringen dan jongens (Hennessey et al., 2004; Lewis, 2006; Ryder, 2006). Groepsleiders geven hierbij aan dat meisjes niet per definitie meer traumatische ervaringen meemaken, maar doordat zij veelal internaliserende problematiek vertonen, wordt hier mogelijk sneller aan gedacht dan bij jongens. Seksueel misbruik is iets wat naar het idee van vier van de tien geïnterviewde groepsleiders vaker voor komt bij meisjes dan bij jongens, wat overeenkomt met het onderzoek van Hipwell en Loeber (2006).

De derde risicofactor voor delinquent gedrag van meisjes die in de literatuur genoemd wordt, is een vroege lichamelijke rijping. Hierdoor lijken meisjes volwassener en krijgen van hun omgeving meer kans om problematisch gedrag te vertonen (Haynie, 2003). Groepsleiders stemmen er mee in dat meisjes vaak volwassener lijken dan dat ze zijn. Bovendien valt het groepsleiders en de focusgroep op dat meisjes vaak met oudere jongens om gaan. Net als Green (1999, beschreven in Haynie, 2003) geven de geïnterviewde medewerkers van De Heuvelrug aan dat delinquente meisjes al op een jonge leeftijd seksueel actief zijn. Hierbij komt naar voren dat meisjes in De Heuvelrug vaak naïef zijn als het op jongens aan komt. Een van de groepsleiders vertelt dat ze vaak met meisjes praat die, mede door hun problematiek, het verschil tussen genegenheid, intimiteit en seks niet weten te onderscheiden. Daardoor wordt in combinatie met een jonge leeftijd, vroege lichamelijke rijping, naïviteit en gebrek aan kennis de kans op zwangerschap bij delinquente meisjes vergroot.

Als laatste wordt genoemd dat er bij delinquente meisjes vaak sprake is van ophoping aan risicofactoren in de gezinssituatie (Schwalbe et al., 2006). Waarbij in de focusgroep voornamelijk de nadruk gelegd wordt op de extra gevoeligheid van meisjes voor gezinsproblemen. Bij meisjes verdient veelal de moeder-dochter relatie veel aandacht, doordat vaders vaak geen rol meer spelen in het leven van het kind.

Aan de hand van genoemde risicofactoren stelt Griffin (2002) dat meisjes in een justitiële jeugdinrichting geen baat hebben bij een strenge, confronterende aanpak waarbij er gebruik wordt gemaakt van isolatie en beperkingen. Dit komt overeen met de veronderstelling binnen de focusgroep dat problematisch gedrag van meisjes gezien moet worden als leermomenten en niet bestraft moet worden met het wegsturen naar de kamer en afnemen van privileges. Bovendien stellen Hennessey en anderen (2004) dat de karakteristieken van een gevangenis negatieve consequenties kunnen hebben voor delinquente meisjes. De bejegening van de groepsleider speelt hierbij ook een rol, waardoor er op de gebieden vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek een specifieke bejegening naar meisjes verwacht wordt.

Bejegening op het gebied van vertrouwensband opbouwen

Zoals in Tabel 1 is te zien, toont literatuur aan dat de vertrouwensband tussen een groepsleider en een delinquent meisje ten positieve is voor haar behandeling (Ryder, 2006; Toch, 2008; Van der Helm et al., 2012). Echter, uit interviews met de groepsleiders komt naar voren dat het woord ‘vertrouwen’ te veel beladen is. Het opbouwen van een vertrouwensband is volgens hen geen realistisch beeld. Door verschillende beschreven risicofactoren en een lang voortraject van hulpverleners zijn meisjes in een JJI volgens hen niet meer in staat iemand te vertrouwen. Aan de andere kant geven groepsleiders aan dat het hebben van een werkrelatie met jongeren wel in het belang van een succesvolle behandeling is. Hierdoor kunnen zij zorgen dat meisjes zich zowel fysiek als psychologisch veilig voelen op de groep (Griffin, 2002; Ryder, 2006).

Waar in de literatuur wordt gesproken over een vertrouwensband wordt door de groepsleiders liever de term werkrelatie gebruikt. Hierbij is opmerkelijk dat beide termen dezelfde eigenschappen worden toegeschreven bij het opbouwen van een dergelijke relatie. Zowel literatuur als geïnterviewde groepsleiders hechten waarde aan wederzijds respect, het nemen van verantwoordelijkheden (Sonderman & Van der Helm, beschreven in Van der Helm et al., 2012) en oprechtheid van zowel groepsleider als jongere (Rogers, 1992, beschreven in Matthews & Hubbard, 2008). Daarentegen is gelijkheid tussen groepsleider en een delinquent meisje (Sonderman & Van der Helm, beschreven in Van der Helm et al., 2012) volgens een van de groepsleiders niet gewenst om na te streven, aangezien een professionele afstand bewaart dient te blijven.

De beschrijving van eigenschappen van het opbouwen van een werkrelatie is niet specifiek voor meisjes, aangezien deze eigenschappen ook nodig zijn bij het opbouwen van een werkrelatie met delinquente jongens. Echter geeft de helft van de geïnterviewde groepsleiders aan het opbouwen van een dergelijke relatie makkelijker te vinden met meisjes dan met jongens, omdat deze doorgaans gemakkelijker praten over problemen, meer open staan voor een gesprek en zelf aangeven hier behoefte aan te hebben. Hierbij wordt wel gezegd dat groepsleiders bewust moeten zijn van hun eigen grenzen over de hoeveelheid informatie die ze over zichzelf kwijt willen, aangezien meisjes erg nieuwsgierig zijn naar het privéleven van medewerkers.

Hoewel het opbouwen van een werkrelatie met meisjes voor enkele groepsleiders gemakkelijker blijkt te gaan dan bij jongens, zijn er ook factoren te noemen die voor belemmering van een werkrelatie met meisjes kunnen zorgen. Meisjes binnen De Heuvelrug behoren veelal tot etnische minderheden, met name uit Romagezinnen of van de Nederlandse

Antillen, waardoor zij verschillende culturele waarden en normen kunnen hebben dan de groepsleiders. Hierdoor kan het voor het opbouwen van een werkrelatie bevorderlijk zijn dat groepsleiders zich verdiepen in de culturele achtergrond van een meisje. Zo geeft een groepsleider aan dat meisjes vanuit de Nederlandse-Antillen heel zelfstandig worden opgevoed, waardoor deze bijvoorbeeld bij schoonmaaktaken geen uitgebreide instructies meer aannemen of nodig hebben. Dat meisjes binnen de Heuvelrug voornamelijk andere culturele achtergronden hebben, komt overeen met de constatering Young (1986, beschreven in Franklin & Fearn, 2008) dat meisjes vanuit etnische minderheden zwaardere straffen krijgen dan meisjes vanuit de etnische meerderheid. Hierbij valt het groepsleiders, evenals Nagell en Johnson (1994, beschreven in Aarten & Van der Laan, 2012), bovendien op dat meisjes mogelijk lichtere straffen krijgen voor een delict dan jongens.

Vervolgens wordt in de literatuur aangegeven dat meisjes vaak onveilig gehecht zijn aan hun ouders (Zegers, 2007), waardoor meisjes agressief kunnen reageren op personen die een emotionele band met hen op proberen te bouwen (Ryder, 2006). Echter, valt een geïnterviewde groepsleider op dat in de praktijk een meisje het gemis van warmte, intimiteit en verzorging (Ryder, 2006) probeert op te vullen met de aandacht van een groepsleider: *‘Meiden kunnen je echt de hele dag claimen, zal ik maar zeggen. En dat denk ik, dat vind ik echt een aandachtspunt’*. Meisjes dienen hierbij volgens haar geleerd te worden waarbij de sociaal geaccepteerde grenzen liggen.

Veel meisjes in De Heuvelrug zoeken aandacht op van groepsleiders. Als het hen op een positieve manier niet lukt, dan wel op een negatieve manier. Hierbij wordt aangegeven dat meisjes precies weten op welke manier ze groepsleiders moeten bespelen. Hoewel jongens dit ook kunnen, doen meisjes dit op een andere manier. De volgende woorden zijn hier binnen de focusgroep en interviews voor gebruikt: geraffineerder, doortrapper, stiekemer, gewiekster en slinkser. Groepsleiders geven aan dat meisjes op een indirecte manier bepaalde privileges voor elkaar proberen te krijgen, waarbij ze vaak emoties, tranen en natuurlijke ‘schattigheid’ inzetten. Uit het volgende citaat van een mannelijke groepsleider blijkt dat vooral mannen hier wat gevoeliger voor zijn: *‘Ja, ik denk dat ik wel wat meer beschermend over meisjes ben dan jongens. Dat je denkt: ach arm meisje.. En daar moet je dus mee uitkijken! Vooral niet te naïef zijn, anders dan trap je overal in. Het is een valkuil.’*

Naast de veronderstelling dat mannelijke groepsleiders wat gevoeliger zijn voor het slinkse gedrag van meisjes dan vrouwelijke collega’s, worden er meerdere verschillen opgemerkt tussen mannelijke en vrouwelijke groepsleiders op het gebied van een werkrelatie opbouwen. Waar in de literatuur wordt aangegeven dat vrouwen meer emotionele steun

bieden en mannen meer praktische steun (Mckinney & Renk, 2008), geven mannelijke groepsleiders aan net zo makkelijk als hun vrouwelijke collega's emotionele steun te kunnen bieden aan meisjes. Al is dit wel afhankelijk van de problematiek van het meisje. Mede hierdoor geven de oudere mannelijke groepsleiders aan wel eens als vader of opa figuur gezien te worden door de meisjes. Hoewel dit de werkrelatie over het algemeen bevordert, is het wel belangrijk hierbij de professionele grenzen in de gaten te houden. Doordat mannen op een andere manier steun kunnen bieden aan meisjes dan vrouwen, wordt aangegeven dat een mix van beide geslachten in een team van groepsleiders goed is. Ook doordat bepaalde onderwerpen door meisjes liever met een vrouw of man besproken worden.

Bejegening op het gebied van fysiek contact

Het volgende onderwerp dat besproken is in de interviews en focusgroep, wordt door de medewerkers van De Heuvelrug ook wel 'het grijze gebied' genoemd. Fysiek contact kan namelijk een inbreuk op iemands persoonlijke ruimte zijn en doordat dit een subjectief begrip is, vindt men het lastig hier expliciete uitspraken over te maken. Wel valt het groepsleiders op dat meisjes, in meerdere mate dan jongens, behoefte hebben aan fysiek contact en hierbij ook aangeven wanneer ze dit contact willen. Met fysiek contact wordt hier zowel troosten en knuffelen als stoeien bedoeld. Daarbij blijkt, in overeenstemming met Novelli en anderen (2012), uit de interviews en focusgroep dat bij fysiek contact tussen een groepsleider en een delinquent meisje het geslacht en de leeftijd van een groepsleider een rol speelt. Deze factoren blijken voornamelijk effect te hebben op de manier waarop meisjes fysiek contact opzoeken en de mate waarin de groepsleiders ingaan op dit verzoek tot fysiek contact van meisjes.

Dat de manier waarop meisjes fysiek contact met groepsleiders opzoeken te maken heeft met het geslacht van de groepsleider komt mogelijk door genderrollen. Een groepsleider verteld dat meisjes eerder voor een knuffel naar vrouwelijke groepsleiders gaan en om te stoeien naar mannelijke collega's. Ook kunnen meisjes seksueel grensoverschrijdend gedrag naar mannelijke groepsleiders vertonen. Vooral richting de jongere mannen spelen hierbij ook verliefde gevoelens een rol.

Vervolgens blijkt dat geslacht en leeftijd van de groepsleider ook een rol speelt bij de houding van de groepsleider ten opzichte van fysiek contact met een meisje. Vrouwelijke groepsleiders hebben over het algemeen geen moeite om bijvoorbeeld een knuffel te geven aan een meisje wanneer de gelegenheid daar om vraagt, terwijl dit voor mannelijke groepsleiders wel lastig kan zijn. De druk die mannelijke groepsleiders uit de organisatie voelen zorgt ervoor dat zij zich, net als de leraren uit het onderzoek van Rayle (2005), bewust

zijn van mogelijke consequenties bij verkeerde interpretaties van hun gedrag. Okomato (2004) stelt daarbij dat mannelijke groepsleiders in een residentiële setting moeten uitkijken voor beschuldigingen van misbruik als reactie op misplaatste woede van meisjes. Hoewel de praktijk uitwijst dat dit verhoudingsgewijs niet vaak voor komt, kunnen alle mannelijke groepsleiders wel een voorbeeld noemen waarbij hijzelf of een collega in een dergelijke situatie terecht is gekomen. Wel wordt door de oudere mannelijke groepsleiders gesteld dat zij door de nodige werkervaring in een situatie kunnen inschatten of fysiek contact gemaakt kan worden of niet.

Al met al is het per groepsleider verschillend hoe deze met fysiek contact omgaat. Om aanklachten, verkeerd geïnterpreteerde situaties en moeilijkheden te voorkomen wordt aangegeven dat het belangrijk is om binnen het team goed met elkaar te blijven communiceren. Hierbij zijn onderwerpen als seksueel grensoverschrijdend gedrag of verliefdheid van de meisjes belangrijk om met collega's te delen, zodat de relatie tussen een groepsleider en een meisje niet exclusief wordt. Daarnaast dienen dergelijke onderwerpen ook besproken te worden met het desbetreffende meisje, zodat een professionele werkrelatie behouden kan blijven. Open communicatie is binnen dit onderwerp iets wat alle respondenten benoemen als zijnde een belangrijke eigenschap.

Bejegening op het gebied van groepsdynamiek

In Tabel 1 is te zien dat literatuur en dataverzameling met elkaar overeen komen op het gebied van groepsdynamiek van meisjes. Net als Besag (2006) geven groepsleiders aan dat de vriendschappen tussen meisjes dynamisch zijn. Bovendien is uit een onderzoek van een van de geïnterviewde groepsleiders gebleken dat de vriendschappen die meisjes in een JJI sluiten ook functioneel van aard zijn. In tegenstelling tot jongens zijn meisjes bewust van het tijdelijke karakter van de vriendschap, die buiten de inrichting waarschijnlijk niet voort zal zetten. De vriendschappen binnen de inrichting ontstaan over het algemeen omdat meisjes de behoefte hebben om emoties en ongenoegen met elkaar te delen en elkaar op die manier emotionele steun kunnen bieden.

Een punt van aandacht bij de vriendschappen van meisjes in een JJI is het fysieke aspect dat hier vaak mee gepaard gaat. Groepsleiders zien vaak dat meisjes tegen elkaar aanzitten op de bank, elkaar knuffelen, masseren en elkaars haren en nagels doen. De grens tussen gewenst en ongewenst gedrag is hierin door groepsleiders soms moeilijk te stellen. Het valt hen op dat meisjes gevoelig zijn voor het opbouwen van een liefdesrelatie op de groep. Een groepsleider legt uit dat dit mogelijk komt doordat ze de emotionele steun die ze elkaar

bieden, gemist hebben in hun leven. Bovendien kennen de meisjes in een JJI vaak de grenzen tussen vriendschap en verliefdheid niet, waardoor het tonen van hun affectie zich kan uiten in een liefdesrelatie. Op een meisjesleefgroep zijn onderlinge verliefdheid, vriendschap en een adequate uitingsvorm hiervan daardoor belangrijke thema's die besproken dienen te worden met zowel de meisjes als binnen het team van behandelaars.

Naast de emotionele steun die de meisjes in een JJI uit de vriendschappen in de inrichting halen, bieden deze vriendschap hen ook een manier om eigen veiligheid te vergroten. Waar meisjes over het algemeen erg houden van een huiselijke en gezellige sfeer, kunnen spanningen tussen hen erg lang duren. Net als Hess en Hagen (2006) geven medewerkers van De Heuvelrug aan dat meisjes bij deze spanningen voornamelijk gebruik maken van indirecte agressie welke ze op een onderhuidse manier uiten, buiten het zicht van de groepsleider. Hierbij kan men denken aan agressievormen als roddelen, pesten, isoleren en manipuleren. Pas na een lange periode waarin spanning zich opbouwt, zal dit zich volgens medewerkers uiten in een heftige verbale ruzie of in sommige gevallen zelfs in fysiek geweld. Om dit te voorkomen geven groepsleiders aan dat het belangrijk is om op signalen binnen de groepsdynamiek te letten, zodat er vroegtijdig gehandeld kan worden. Meisjes zijn zelf namelijk niet in staat om uit een conflict te komen, waardoor een bemiddeling van een volwassene nodig is (Bergal, 2006). Hierdoor hebben groepsleiders een signalerende en bemiddelende rol.

Door het veranderlijke aspect van vriendschappen en de lange periode van spanningen tussen meisjes in een JJI geven zowel de geïnterviewde groepsleiders als de focusgroep, net als op het gebied van fysiek contact, de noodzaak aan van een goede communicatie binnen een team van behandelaars bij een meisjesgroep. Dit is onder andere belangrijk doordat de ene groepsleider met bepaalde karakteristieken andere signalen kan opvangen dan de andere groepsleider met andere karakteristieken. Onder andere speelt hierbij het geslacht van een groepsleider een rol. Vier van de vijf geïnterviewde mannelijke groepsleiders geven aan het wel eens lastig te vinden om de intriges die op een meisjesgroep spelen te signaleren, terwijl geen enkele vrouwelijke respondent hierbij moeilijkheden ondervindt. Een van de mannelijke groepsleiders geeft aan dat de spanningen tussen meisjes veel langer door gaan dan hij in eerste instantie verwacht, waardoor hij het zicht er op verliest. Hierbij wordt wel gezegd dat werkervaring er voor zorgt dat bepaalde patronen herkend kunnen worden, waardoor het voor mannelijke groepsleiders gemakkelijker wordt om spanningen te signaleren.

Conclusie en discussie

De Heuvelrug is de enige justitiële jeugdinstelling in het land die strafrechtelijk geplaatste meisjes behandelt. Echter, vanwege de sluiting van De Heuvelrug wordt de zorg van delinquente meisjes vanaf januari 2017 door een andere instelling op zich genomen (Teeven, 2013). Om een deel van de kennis en expertise van de medewerkers van De Heuvelrug in kaart te brengen is aan de hand van wetenschappelijke literatuur, semigestructureerde interviews met tien groepsleiders en informatie vanuit een focusgroep onderzocht op welke manier meisjes binnen een JJI, volgens groepsleiders, seksueel specifiek bejegend worden. *‘Wat is volgens groepsleiders specifiek aan de bejegening van meisjes ten opzichte van jongens in een justitiële jeugdinstelling op het gebied van vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek?’*. Bovendien is uit literatuurstudie naar voren gekomen dat het geslacht van de groepsleider meespeelt in de bejegening naar meisjes (Kroneman et al., 2012), waardoor deze factor later ook mee is genomen in dit onderzoek.

Hoewel de bejegening van meisjes en jongens veelal overeenkomen, zijn er volgens groepsleiders binnen De Heuvelrug, aan de hand van seksueel specifieke risicofactoren, een aantal aandachtspunten bij meisjes te noemen. Hierbij is het opvallend dat op alle drie de onderzochte gebieden communicatie op een meisjesleefgroep van belang wordt geacht bij de realisatie van deze punten. Op het gebied van vertrouwensband, of werkrelatie, staan meisjes tegenstelling tot jongens over het algemeen open voor een gesprek met groepsleiders. Hierdoor wordt het voor een groepsleider makkelijker om een werkrelatie met een meisje op te bouwen dan met een jongen. Echter, geven groepsleiders hierbij aan waakzaam te moeten zijn voor grenzen aangaande het verstrekken van privégegevens, verschillende culturele waarden en normen en slinks gedrag van meisjes.

Ten tweede is communicatie tussen groepsleiders onderling als belangrijk punt naar voren gekomen op het gebied van fysiek contact. Op dit gebied merken groepsleiders op dat meisjes meer om fysiek contact vragen dan jongens. Hierbij kunnen zij seksueel overschrijdend gedrag en verliefde gevoelens tonen richting, voornamelijk jonge, mannelijke groepsleiders. Open communicatie met zowel het desbetreffende meisje als binnen het behandelteam is hierbij van belang om te zorgen dat een dergelijke relatie niet exclusief wordt en mogelijk negatieve consequenties voor mannelijke groepsleiders voorkomt.

Vervolgens is communicatie belangrijk op het gebied van groepsdynamiek. Door het dynamische aspect en de langdurige spanningen, met gebruik van indirecte agressie, tussen meisjes is extra oplettendheid voor de ‘stille oorlog’ op de leefgroep nodig. Om vroegtijdig in

te kunnen grijpen bij spanningen noemen groepsleiders het belang binnen het team informatie te delen over de groepsdynamiek van de meisjes.

Als laatste wordt geconstateerd dat communicatie van belang is door de verschillende karakteristieken van groepsleiders binnen een behandelteam, zoals het geslacht. Uit dit onderzoek komt naar boven dat mannelijke groepsleiders meer moeilijkheden ervaren bij de bejegening van meisjes dan vrouwelijke collega's. Zo dienen mannelijke groepsleiders zich continu bewust te zijn van gedragingen en intenties ten opzichte van meisjes en hebben zij meer moeite met het ontdekken van intriges op de leefgroep dan vrouwelijke groepsleiders. Echter, bij het opbouwen van een werkrelatie kunnen zij een andere soort steun bieden dan vrouwelijke collega's, wat als positief ervaren wordt. Hierdoor ambiëren de respondenten een mix van zowel mannelijke als vrouwelijke groepsleiders binnen een behandelteam, zodat zij elkaars verbeterpunten en kwaliteiten kunnen bespreken en aanvullen.

Individuele verschillen zoals het geslacht van een groepsleider zorgen er voor dat de bejegening van meisjes per groepsleider verschilt. Om binnen dit onderzoek rekening te houden met deze individuele verschillen tussen groepsleiders is er getracht een zo divers mogelijke groepering aan groepsleiders te interviewen, waarbij respondenten verschillend waren qua geslacht en leeftijd. Als selectiecriteria voor dit onderzoek is gesteld dat medewerkers als groepsleider met zowel meisjes als jongens gewerkt hebben binnen een residentiële setting. Hierdoor zijn ook medewerkers geïnterviewd die op een vorige locatie groepsleider van OTS meisjes waren, wat voornamelijk op het gebied van risicofactoren tegenstrijdigheden in de resultaten heeft kunnen leveren. Echter, heeft een focusgroep ervoor gezorgd dat de betrouwbaarheid van dit onderzoek is vergroot, omdat hierin antwoorden van groepsleiders konden worden beaamd of weerlegd.

De individuele verschillen tussen groepsleiders, als ook tussen delinquente meisjes, dienen meegenomen te worden bij de voorbereiding van werknemers die verantwoordelijk worden voor de toekomstige zorg van delinquente meisjes. Door deze verschillen is het niet mogelijk om aandachtspunten uit dit onderzoek vast te leggen in protocollen of gedragsvoorschriften. Echter, kan men Tabel 1, zoals gepresenteerd in de resultaten, wel gebruiken als hulpmiddel bij een systematische voorbereiding op de komst van meisjes. Hierdoor zullen groepsleiders beter kunnen inschatten wat er van hen verwacht wordt.

Daarnaast wordt aanbevolen om vanuit de organisatie open communicatie op een leefgroep te stimuleren, omdat binnen dit onderzoek is aangetoond dat dit van belang is bij de bejegening van delinquente meisjes. Specifiek voor meisjesgroepen dienen onderwerpen op het gebied van werkrelatie, fysiek contact en groepsdynamiek structureel terug te komen in

vergaderingen van het behandelteam van meisjes en mentorgesprekken tussen een groepsleider en meisje. Hierbij kan Tabel 1 een nuttige leidraad zijn om evaluatiepunten te bieden aan deze vergaderingen en mentorgesprekken.

Wat onduidelijk is gebleven binnen dit onderzoek, is het verschil tussen de termen vertrouwensband en werkrelatie. Literatuur stelt dat het opbouwen van een vertrouwensband van belang is voor een succesvolle uitkomst van de behandeling van delinquente meisjes (Ryder, 2006; Toch, 2008; Van der Helm et al., 2012), terwijl geïnterviewde groepsleiders spreken over een werkrelatie. Het krijgen van vertrouwen van een meisje is volgens hen geen realistisch beeld om na te streven. Echter, omdat zowel literatuur als groepsleiders dezelfde eigenschappen toewijzen aan het opbouwen van een vertrouwensband/werkrelatie, is het mogelijk dat deze termen door elkaar gebruikt zijn. Vervolg onderzoek waarbij men dieper in gaat op de betekenis van deze termen zal hier meer duidelijkheid in kunnen verschaffen.

Bovendien is onderzoek nodig naar psychopathologie van delinquente meisjes. Uit literatuur is naar voren gekomen dat deze doelgroep naast andere gedragsproblemen veelal angst en depressie zouden moeten laten zien (Hipwell & Loeber, 2006). Echter, is deze psychopathologie in geringe mate geconstateerd bij de meisjes binnen De Heuvelrug. Doordat de focus van dit onderzoek niet specifiek op de risicofactoren, maar op de bejegening van delinquente meisjes lag, is hier geen extra aandacht meer aan besteed. Des al niet te min zou het interessant kunnen zijn waar deze discrepantie vandaan komt.

Door middel van dit onderzoek is kennis en expertise van groepsleiders van De Heuvelrug over de bejegening van delinquente meisjes op de gebieden vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek in kaart gebracht. Doordat nu duidelijk is wat belangrijke aspecten zijn in de bejegening van meisjes kan de overdracht naar andere groepsleiders vergemakkelijkt worden. Om aansluitend andere kennis over de zorg van delinquente meisjes van medewerkers binnen De Heuvelrug in kaart te brengen, is onderzoek nodig waar bijvoorbeeld de focus ligt op de behandeling van delinquente meisjes, interventies voor deze doelgroep of werkzaamheden van andere disciplines. Naar aanleiding hiervan zijn binnen De Heuvelrug een aantal werknemers aangesteld om een visiedocument over de zorg van meisjes in een JJI op te stellen. In dit document worden onder andere de behandeling, bejegening, leefklimaat en nazorg van meisjes kort besproken. Dit onderzoek complementeert het visiedocument. Door de kennis van groepsleiders op een rij te zetten en het overzicht van sekse specifieke bejegening op het gebied van vertrouwensband, fysiek contact en groepsdynamiek, kan in het vervolg op systematischere wijze rekening gehouden worden met de sekse specifieke bejegening van delinquente meisjes.

Literatuur

- Aarten, P., & Van der Laan, P. H. (2012). Moordwifven. Jonge vrouwen betrokken bij moord of doodslag in Nederland. In A. Slotboom, M. Hoeve, M. Ezinga en P. Van der Helm (Eds.) 2012. *Criminele meisjes en vrouwen. Achtergronden en aanpak* (p. 213-228). Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Abram, K. A., Teplin, L. A., Charles, D. R., Longworth, S. L., McClelland, G. M., & Dulcan, M. K. (2004). Posttraumatic stress disorder and trauma in youth in juvenile detention. *Archives of General Psychiatry*, *61*, 403-409.
doi:10.1001/archpsyc.61.4.403
- Asscher, J. J., Deković, M., & Eichelsheim, V. I. (2012). De behandeling van delinquente meisjes. In A. Slotboom, M. Hoeve, M. Ezinga en P. Van der Helm (Eds.) 2012. *Criminele meisjes en vrouwen. Achtergronden en aanpak* (p. 279-292). Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Baarda, D. B., De Goede, M. P. M., & Teunissen, J. (2005). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Besag, V. E. (2006). Bullying among girls friends or foes?. *School Psychology International*, *27*, 535-551. doi:10.1177/0143034306073401
- Boendermaker, L., Van Rooijen, K., & Berg, T., Bartelink, C. (2013). *Residentiële jeugdzorg: wat werkt?*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Chesney-Lind, M., & Sheldon, R. G. (2004). *Girls, delinquency, and juvenile justice* (3rd. ed). Belmont, CA: Wadsworth.
- De Boer, E. E., & Metz, J. W. (2012). *Meiden, wat kan je ermee? Methodische principes van het sekse specifiek werken met meisjes*. Hogeschool van Amsterdam.

- Drapalski, A. L., Youman, K., Stuewig, J., & Tangney, J. (2009). Gender differences in jail inmates' symptoms of mental illness, treatment history and treatment seeking. *Criminal Behaviour and Mental Health*, *19*, 193-206. doi:10.1002/cbm.733
- Feld, B. C. (2009). Violent girls or relabeled status offenders? An alternative interpretation of the data. *Crime & Delinquency*, *55*, 241-265. doi:10.1177/0011128708330629
- Fivush, R. (2007). Maternal reminiscing style and children's developing understanding of self and emotion. *Clinical Social Work Journal*, *35*, 37-46. doi:10.1007/s10615-006-0065-1
- Forsyth, D. R. (2010). *Group dynamics*. Belmont, USA: Wadsworth, Cengage Learning.
- Franklin, C. A., & Fearn, N. E. (2008). Gender, race, and formal court decision-making outcomes: Chivalry/paternalism, conflict theory or gender conflict? *Journal of criminal justice*, *36*, 279-290. doi:10.1016/j.jcrimjus.2008.04.009
- Fuchs, T. (2001). The tacit dimension. *Philosophy, Psychiatry, & Psychology*, *8*, 323-326. doi:10.1353/ppp.2002.0018
- Garcia, C. A., & Lane, J. (2013). What a girl wants, what a girl needs: Findings from a gender-specific focus group study. *Crime & Delinquency*, *59*, 536-561. doi:10.1177/0011128709331790
- Griffin, P. (2002) The posttraumatic stress disorder project. *Pennsylvania Progress: Juvenile Justice Achievement in Pennsylvania*, *9*, 1-10. Washington, DC: National Center for Juvenile Justice.
- Hanrath, J. J. (2013). *De groepsleider als evenwichtskunstenaar: Het dagelijks werk op de leefgroep in een justitiële jeugdinstelling*. Utrecht: Boom Lemma Uitgevers.
- Harder, A. T., Knorth, E. J., & Zandberg, T. (2006). Residentiële jeugdzorg in beeld. *Een overzichtsstudie doelgroep, werkwijzen en uitkomsten*. Amsterdam, Nederland: Uitgeverij SWP.

- Haynie, D. L. (2003). Context risk? Explaining the link between girls' pubertal development and their delinquency involvement. *Social Forces*, 82, 355-397.
doi:10.1353/sof.2003.0093
- Hennessey, M., Ford, J. D., Mahoney, K., Ko, S. J., & Siegfried, C. B. (2004). *Trauma among girls in the juvenile justice system*. Los Angeles, CA: National Child Traumatic Stress Network.
- Hess, N. H., & Hagen, E. H. (2006). Sex differences in indirect aggression: Psychological evidence from young adults. *Evolution and Human Behavior*, 27, 231-245.
doi:10.1016/j.evolhumbehav.2005.11.001
- Hipwell, A. E., & Loeber, R. (2006). Do we know which interventions are effective for disruptive and delinquent girls? *Clinical Child and Family Psychology Review*, 9, 221-255. doi:10.1007/s10567-006-0012-2
- Hollin, C. R., & Palmer, E. J. (2006). Criminogenic need and women offenders: A critique of the literature. *Legal and Criminological Psychology*, 11, 179-195.
doi:10.1348/135532505X5799
- Jaarplan '14, JJI De Heuvelrug. December 2013
- Kalidien, S. N. & De Heer-De Lange, N. (2013). *'Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012'*. Den Haag: CBS, WODC, Raad voor de Rechtspraak.
- Kroneman, L. M., Hoeve, M., & Van der Laan, P. H. (2012). Gezinsfactoren en delinquente meisjes In Slotboom, A. M., Hoeve, M., Ezinga, M., & Van der Helm, P. (Eds.), *Criminele meisjes en vrouwen: achtergronden en aanpak* (p.121-141). Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Laible, D. J., & Carlo, G. (2004). The differential relations of maternal and paternal support and control to adolescent social competence, self-worth, and sympathy. *Journal of Adolescent Research*, 19, 759-782. doi: 10.1177/0743558403260094

- Leenheer, P., Vrieze, G., Van Kuijk, J., & Kwakman, K. (2003). *De moeite van het vanzelfsprekende. Kennis delen en kennis ontwikkelen in scholennetwerken*. Antwerpen, België: Garant.
- Lenssen, V., S. A., Doreleijers, T. A., Van Dijk, M. E., & Hartman, C. A. (2000). Girls in detention: What are their characteristics? A project to explore and document the character of this target group and the significant ways in which it differs from one consisting of boys. *Journal of Adolescence*, *23*, 287-303. doi:10.1006/jado.2000.0315
- Lewis, C. (2006). Treating incarcerated women: gender matters. *Psychiatric Clinics of North America*, *29*, 773-789.
- McKinney, C., & Renk, K. (2008). Differential parenting between mothers and fathers implications for late adolescents. *Journal of Family Issues*, *29*, 806-827.
doi:10.1177/0192513X07311222
- Matthews, B., & Hubbard, D. J. (2008). Moving ahead: Five essential elements for working effectively with girls. *Journal of Criminal Justice*, *36*, 494-502.
doi:10.1016/j.jcrimjus.2008.09.011
- Novelli, D., Drury, J., & Reicher, S. (2010). Come together: Two studies concerning the impact of group relations on personal space. *British Journal of Social Psychology*, *49*, 223-236. doi:10.1348/014466609X449377
- Okamoto, S. K. (2004). Relational aggression of girls in treatment: A challenge for male practitioners. *Residential Treatment for Children & Youth*, *21*, 89-100.
doi:10.1300/J007v21n03_05
- Rayle, A. D. (2005). Cross-gender interactions in middle school counselor-student working alliances: Challenges and recommendations. *Professional School Counseling*, *9*, 152-155.
- Ryder, J. A. (2007). 'I wasn't really bonded with my family': Attachment, loss and

- violence among adolescent female offenders. *Critical Criminology*, 15, 19-40.
doi:10.1007/s10612-006-9017-x
- Salina, D. D., Lesondak, L. M., Razzano, L. A., & Weilbaecher, A. (2007). Co-occurring mental disorders among incarcerated women: Preliminary findings from an integrated health treatment study. *Journal of Offender Rehabilitation*, 45, 207-225.
doi:10.1300/J076v45n01_14
- Schwalbe, C. S., Fraser, M. W., Day, S. H., & Cooley, V. (2006). Classifying juvenile offenders according to risk of recidivism predictive validity, race/ethnicity, and gender. *Criminal Justice and Behavior*, 33, 305-324. doi:10.1177/0093854806286451
- Slotboom, A. M., Hoeve, M., Ezinga, M., & Van der Helm, P. (2012). Inleiding . In Slotboom, A. M., Hoeve, M., Ezinga, M., & Van der Helm, P. (Eds.), *Criminele meisjes en vrouwen: achtergronden en aanpak* (p.1-8). Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Slotboom, A., Wong, T.M.L., Swier, C., Van der Broek, T.C. (2011). *Delinquente meisjes: achtergronden, risicofactoren en interventies*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers
- Snyder, H. N., & Sickmund, M. (2006). *Juvenile offenders and victims: 2006 national report*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Steffensmeier, D., Schwartz, J., Zhong, S. H., & Ackerman, J. (2005). An assessment of recent trends in girls' violence using diverse longitudinal sources: Is the gender gap closing? *Criminology*, 43, 355-405. doi:10.1111/j.0011-1348.2005.00011.x
- Teeven, F. (2013). *Masterplan DJI 2013 – 2018*. Verkregen op 26 januari 2014 van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/06/19/masterplan-dji-2013-2018.html>

- Teplin, L.A., Abram, K.M., McClelland, G.M., Dulcan, M.K., & Mericle, A.A. (2002). Psychiatric disorders in youth in juvenile detention. *Archives of General Psychiatry*, 59, 1133–1143. doi:10.1001/archpsyc.59.12.1133
- Toch, H. (2008). Punitiveness as 'behavior management'. *Criminal Justice and Behavior*, 35, 388-397. doi:10.1177/0093854807309427
- Van der Helm, P., Tazelaar, W., Van Dijk, M., & Klapwijk, M. (2012). Behandeling meisjes in een justitiële jeugdinstelling. In A. Slotboom, M. Hoeve, M. Ezinga en P. Van der Helm (Eds.) 2012. *Criminele meisjes en vrouwen. Achtergronden en aanpak* (p. 293-308). Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Verblijf in Eikenstein. Brochure voor ouders. JJI De Heuvelrug, april 2012
- Wong, T. (2012). *Girl delinquency. A study on seks differences in (risk factors for) delinquency*. Oisterwijk, Nederland: Uitgeverij BoxPress.
- Wong, T., Blom, M., & Van der Laan, A. (2012). De inhaalslag van vrouwen? Omvang, aard en trends in criminaliteit onder meisjes en vrouwen. In A. Slotboom, M. Hoeve, M. Ezinga en P. Van der Helm (Eds.) 2012. *Criminele meisjes en vrouwen. Achtergronden en aanpak* (p. 11-42). Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Zahn, M. A., Agnew, R., Fishbein, D., Miller, S., Winn, D. M., Dakoff, G., Kruttschnitt, C., ... & Chesney-Lind, M. (2010). *Causes and correlates of girls' delinquency*. US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Zegers, M. A. M. (2007). *Attachment among institutionalized adolescents: Mental representations, therapeutic relationships and problem behavior*. Proefschrift; Vrije Universiteit Amsterdam.